

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

СИРОТИНСЬКА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 330.341.1:621

**ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ МАШИНОБУДІВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
МЕЛЬНИК ОЛЬГА ГРИГОРІВНА,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної
діяльності

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
КОВТУНЕНКО КСЕНІЯ ВАЛЕРІЇВНА,
Одеський національний політехнічний університет,
завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної
та інноваційної діяльності

кандидат економічних наук, доцент
ЄПФАНОВА ІРИНА ЮРІЇВНА,
Вінницький національний технічний університет,
доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться «15» лютого 2016 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, IV н.к., ауд. 209-А).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розісланий «18» грудня 2015 р.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради, кандидат
економічних наук, доцент

Завербний А.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкових відносин впровадження інновацій вітчизняними машинобудівними підприємствами є необхідною умовою їх подальшого функціонування. Без реалізації інноваційної продукції неможливе досягнення конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках, забезпечення фінансової стабільності. В глобальній конкурентній боротьбі машинобудівних підприємств за прихильність споживачів саме інноваційна діяльність постає ключовим рушієм науково-технічного прогресу, платформою для задоволення усвідомлених та неусвідомлених потреб людства на якісно новому рівні. Активізування інноваційної діяльності закордонними конкурентами вітчизняних машинобудівних підприємств не залишає останнім іншої альтернативи, як інноваційний розвиток. Проте, хронічна нестача фінансових ресурсів, високий рівень інноваційних ризиків, недосконалість методичної бази щодо оцінювання інновацій гальмують інноваційні процеси на українських машинобудівних підприємствах.

Значний внесок у розроблення теоретичних та прикладних засад економічного оцінювання інновацій на підприємстві зробили іноземні та вітчизняні вчені: Антонюк Л., Балабанов І., Барнет Х., Бернал Дж., Гриньов А., Друкер П., Зянько В., Єпіфанова І., Ілляшенко С., Ковтуненко К., Краснокутська Н., Кузьмін О., Лапко О., Лелон П., Мельник О., Ніксон Ф., Познанський К., Портер М., Рогоза М., Савчук О., Санто Б., Соловійов В., Твісс Б., Тичинський А., Томпсон В., Федулова Л., Хаберланд Ф., Харів П., Хучек М., Чорна М., Чухрай Н. та інші. У працях зазначених науковців розглянуто їхні погляди на трактування та класифікацію інновацій, різноманітні підходи до оцінювання інновацій та інноваційної продукції тощо.

Водночас в економічній літературі існують протиріччя щодо розуміння сутності понять «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність»; немає уніфікованого трактування категорій «інноваційний ризик», «інноваційний потенціал», «інноваційна стратегія»; відсутній комплексний підхід щодо економічного оцінювання інновацій, а також наявна потреба у розробленні дієвої антиризикової інноваційної стратегії, реалізація якої принесла б машинобудівним підприємствам дивіденди у формі надприбутків та покращення іміджу.

Вищевикладене доводить актуальність проблеми економічного оцінювання інновацій на машинобудівних підприємствах, що і зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її мети і завдань.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напряму кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» та виконана в межах кафедральної науково-дослідної роботи «Проблеми формування системи менеджменту в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0113U001364). Також матеріали дисертаційної роботи використано при розробленні держбюджетної теми науково-дослідної роботи Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту»

(номер державної реєстрації 0111U001215) при написанні Розділу 2 «Побудова системи процесійно-структурованого менеджменту на засадах структурної декомпозиції», підрозділу 2.2 «Обґрунтування складу основних елементів системи процесійно-структурованого менеджменту за топологічно-змістовою моделлю», підпункту 2.2.8 «Управління ризиками інноваційних проектів в умовах процесійно-структурованого менеджменту».

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних та прикладних засад економічного оцінювання інновацій на машинобудівних підприємствах.

Досягнення встановленої мети зумовило необхідність вирішення у роботі таких завдань:

- уточнити понятійно-категорійний апарат за проблемою;
- розробити метод оцінювання інноваційного ризику;
- удосконалити метод регулювання інноваційного ризику;
- удосконалити метод оцінювання комерційних перспектив інноваційного продукту;
- удосконалити модель оцінювання стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу підприємства;
- розвинути модель формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії підприємства.

Об'єктом дослідження є процес економічного оцінювання інновацій на підприємствах.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та методико-прикладні положення щодо економічного оцінювання інновацій на машинобудівних підприємствах.

Методи дослідження. Для досягнення встановленої мети у дисертаційній роботі використано такі методи наукового дослідження: порівняння, систематизації та узагальнення – для уточнення понять «інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний ризик», «інноваційний потенціал», «інноваційна стратегія» та систематизування їх основних видів (підр. 1.1-1.3, 2.2, 3.1); економіко-статистичний – для дослідження стану та тенденцій розвитку інновацій на машинобудівних підприємствах України (підр. 2.1); аналізу і синтезу – для розроблення методу оцінювання інноваційного ризику та удосконалення моделі його регулювання (підр. 2.2); методи індукції та дедукції, рейтингового оцінювання – для удосконалення методу оцінювання комерційних перспектив інноваційного продукту (підр. 2.3); аналітичний і структурно-логічний – під час розроблення моделі оцінювання інноваційного потенціалу підприємств (підр. 3.2), удосконалення етапів формування інноваційної стратегії підприємств (підр. 3.3); графічний – для наочного представлення результатів дослідження.

Основним теоретичним підґрунтям дисертаційної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних науковців, нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, зібрані та опрацьовані матеріали досліджень результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств Західного регіону України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:
вперше розроблено:

- комбінований метод оцінювання інноваційного ризику, який передбачає ідентифікування чинників та можливих видів ризиків, визначення ймовірності їх виникнення за етапами інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, кількісне оцінювання ризиків за умов оптимістичного, найбільш ймовірного та песимістичного сценаріїв розвитку інноваційного проекту з урахуванням зміни вартості грошей у часі, прийняття обґрунтованого рішення про реалізацію чи відмову від проекту, керуючись запропонованою системою показників;

удосконалено:

- модель оцінювання стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства, яка, на відміну від існуючих, дає змогу кількісно і якісно оцінити величину власного інноваційного потенціалу та рівень його готовності до виконання встановленої мети з урахуванням витрат на його формування, доходів від його використання, результатів конкурентних порівнянь, а також оптимізувати його обсяг, зважаючи на інтенсивність впровадження інновацій підприємством;

- метод регулювання інноваційних ризиків на засадах вибору заходів обмеження ризиків відповідно до рівня запропонованого інтегрального коефіцієнта інноваційного ризику, що, на відміну від існуючих, дасть можливість підприємству не лише істотно мінімізувати інноваційні ризики та утримувати їх на прийнятному рівні, але й оптимально поєднати рівень мінімізованих ризиків з витратами на їх зниження;

- метод оцінювання комерційних перспектив інновацій, який, на відміну від наявних, ґрунтується на рейтингуванні альтернативних інноваційних проектів за запропонованими критеріями майбутнього ставлення споживачів до інновацій та враховує необхідність маркетингової підтримки обраного до реалізації інноваційного проекту відповідно до обраної конкурентної маркетингової стратегії;

дістали подальшого розвитку:

- тлумачення понять «інновація», «новація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний ризик», «інноваційний потенціал», «інноваційна стратегія», що, на відміну від існуючих трактувань, акцентують увагу на всіх важливих етапах інноваційної діяльності з точки зору новаційно-інноваційного процесного підходу;

- модель формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії через виокремлення логічно послідовних етапів, реалізація яких, на відміну від існуючих, дозволить підприємству з множини альтернативних обрати до реалізації оптимальні інноваційні проекти з урахуванням наявного інноваційного потенціалу, незадоволених потреб споживачів та наявних конкурентних переваг, рівня економічної ефективності, а також забезпечити оптимальне поєднання інноваційних ризиків та очікуваних прибутків.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені методичні рекомендації щодо оцінювання та регулювання інноваційних ризиків, аналізування комерційної ефективності інновацій, визначення стану та

перспектив розвитку інноваційного потенціалу підприємства, формування інноваційної стратегії дають змогу машинобудівним підприємствам здійснити комплексне оцінювання інновацій на всіх етапах їх створення.

Розроблені дисертантом науково-прикладні положення використано в практичній діяльності таких машинобудівних підприємств, як ТОВ «Діскавері-бурове обладнання (Україна)» (довідка № 85 від 16 лютого 2015 р.), ТОВ «ТАЙМ ЕНД СПЕЙС» (довідка № 01/03-23 від 12 березня 2015 р.), а також у Головному управлінні Державної фіскальної служби у Львівській області (довідка № 64 від 6 квітня 2015 р.), що засвідчило їх прикладну цінність та можливість впровадження на машинобудівних підприємствах.

Окремі положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Приватного вищого навчального закладу «Львівський університет бізнесу та права» МОН України у процесі викладання таких навчальних дисциплін, як «Фінанси інноваційного підприємства» й «Фінансова санація та банкрутство підприємств» для студентів напряму підготовки і спеціальності 6/8.03050801 «Фінанси і кредит» (№ 64 від 06 квітня 2015р.).

Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійною науковою працею. Усі наукові результати, викладені у роботі, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення, які становлять індивідуальний внесок дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи було розглянуто та схвалено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми економіки і менеджменту» (м. Львів, 2011 р.); Сьомій міжнародній науково-практичній конференції «Achievement of high school» (м. Софія, 2011 р.); Четвертій міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку» (м. Сімферополь, 2011 р.); Четвертій міжнародній науково-практичній конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок» (м. Львів, 2012 р.); Четвертій міжнародній науково-практичній конференції «Бізнес та інновації у сучасному світі» (м. Луганськ, 2013 р.); Другій міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації» (м. Київ, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Проблеми управління експортно-імпортною діяльністю» (м. Львів, 2014 р.); П'ятій міжнародній науково-практичній конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками» (м. Львів, 2014 р.); Десятій міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (м. Львів, 2014 р.), II Міжнародному науково-практичному симпозіумі «Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю в умовах

європейської інтеграції України» (м. Львів, 2015 р.), на наукових семінарах кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» (29 січня 2014 р., 25 березня 2015 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 23 наукові праці, зокрема 1 колективну монографію, 8 статей у наукових фахових виданнях України, з них 4 статті представлені у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, 14 тез доповідей науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 3,25 друк. арк., з яких 3,15 друк. арк. особисто належать автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 219 сторінках. Робота містить 27 таблиць, 21 рисунок, список використаних джерел з 255 найменувань, 3 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету та основні завдання, об'єкт та предмет, теоретичну та методологічну базу дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію результатів дослідження і публікації.

У **першому розділі «Теоретичні та прикладні засади оцінювання інновацій машинобудівних підприємств»** досліджено економічну сутність і значення інновацій для розвитку підприємств; виокремлено види інновацій підприємств як об'єктів оцінювання; визначено важливість інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств як підґрунтя для економічного оцінювання інновацій.

Поняття «інновації», «новації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність» на сучасному етапі є доволі поширеними у теорії та практиці, тому актуальною є проблема визначення економічного змісту цих термінів, з огляду на багатогранність поглядів щодо трактування вказаних дефініцій. Не зважаючи на розмаїття підходів до трактування сутності інновацій у іноземній та вітчизняній економічній літературі, найбільш поширеними є дві точки зору: одна група науковців під інновацією вважає результат винахідництва, інша – розглядає інновацію як процес. Такі ж протиріччя існують і у чинній вітчизняній нормативно-правовій базі. Результати аналізування тлумачень поняття «інновація» дозволили сформулювати власний погляд на цю категорію, який узагальнює множину концепцій провідних вчених та більш глибоко розкриває її економічну сутність. Таким чином, запропоновано під інновацією на машинобудівному підприємстві розглядати кінцевий результат інноваційного процесу із впровадження новацій, які завдяки інвестиціям втілились у нових або удосконалених товарах (послугах), технологіях, способах організування виробництва та збуту продукції.

Отже, передумовою виникнення на ринку інновації є новація. Узагальнення поглядів науковців та власні дослідження дають змогу стверджувати, що новація – це продукт, який створений завдяки інтелектуальній праці (виконання науково-дослідних та дослідно-

конструкторських робіт), оформлений у вигляді товарного знаку, ноу-хау, патенту, промислових зразків, методичних рекомендацій, раціоналізаторської пропозиції тощо. Отже, новація трансформується в інновацію завдяки таким етапам інноваційного процесу, як впровадження у виробництво та комерціалізація.

Чимало дослідників початковим етапом інноваційного процесу розглядають науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, завдяки яким створюються новації. Ми вважаємо такі підходи не достатньо обґрунтованими, оскільки таким чином нівелюється саме поняття новацій. Запропонований підхід до визначення інноваційного процесу, з точки зору двох складових – новаційного процесу й процесу перетворення новації на інновацію, – дає можливість розмежувати поняття «новація» й «інновація» за етапами їх створення. Це дозволить підприємству спростити планування використання необхідних ресурсів на нововведення; раціоналізувати організування, мотивування та контролювання у складі інноваційного процесу; розробити дієву систему регулювання можливих відхилень як при створенні новацій, так і при їх перетворенні в інновації.

Аналізування літературних джерел дозволило виявити, що більшість вчених ототожнюють поняття «інноваційна діяльність» та «інноваційний процес». Керуючись запропонованим новаційно-інноваційним процесним підходом, уточнено сутність категорії «інноваційна діяльність» як системної категорії, основними етапами якої є: аналізування попиту; генерування ідей; виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; оформлення наукових винаходів у вигляді новацій; пробне виробництво та пробний маркетинг; впровадження новацій у виробництво; комерціалізація інновацій з метою отримання прибутку; дифузія нововведень. Доведено, що інноваційний процес забезпечує виникнення конкретної інновації, тоді як результатом інноваційної діяльності може бути низка інновацій, які були реалізовані за допомогою відповідної кількості інноваційних процесів.

Ефективне впровадження інновацій на підприємствах машинобудування неможливе без ретельного ідентифікування їх видів. Вивчення економічної літератури з питань класифікації інновацій дозволило виявити понад сорок ознак, які об'єднують численну кількість видів інновацій. У працях науковців також немає єдності щодо того, які саме види інновацій є характерними для тієї чи іншої ознаки. Запропонована автором в дисертаційній роботі класифікація інновацій систематизує основні ознаки та характерні їм види інновацій, що дасть змогу підприємству обґрунтовано сформулювати інноваційну стратегію залежно від виду інновацій, визначити ефективність інноваційного процесу, безпомилково обрати способи управління інноваційним процесом (зважаючи на вид інновацій), оцінити рівень ризику від впровадження конкретного виду інновацій. Окрім узагальнених найвагоміших класифікаційних ознак інновацій, нами пропонується окреслювати ще такі істотні критерії класифікації інновацій, як комерційний результат, джерело інноваційних капіталовкладень, рівень ризиковості інноваційних капіталовкладень, процес виникнення інноваційної ідеї, термін досягнення конкурентних переваг.

Важливим чинником економічної ефективності інновацій є урахування інноваційного потенціалу при їх оцінюванні. Сучасна економічна література репрезентована широким спектром підходів до трактування поняття «інноваційний потенціал», які можна об'єднати у дві групи: ресурсний підхід, за якого інноваційний потенціал визначається як сукупність ресурсів, однак одні автори включають в це поняття наявні у підприємства ресурси, а інші акцентують увагу на приховані ресурси, які раніше не використовувались; підхід, відповідно до якого інноваційний потенціал розглядається як сукупність можливостей, завдяки яким підприємство готове до здійснення інноваційної діяльності.

Під інноваційним потенціалом ми пропонуємо розуміти сукупність інтелектуальних, кадрових, інформаційних, фінансових, науково-дослідних та виробничо-технологічних ресурсів, що визначають спроможність підприємства до розроблення інноваційних ідей та втілення їх у конкурентоспроможній інноваційній продукції. Запропоноване визначення об'єднує наявні та необхідні для здійснення інноваційної діяльності ресурси підприємства, здібності та можливості щодо ефективного їх використання, адже здійснення інноваційної діяльності є доцільним тільки тоді, коли вироблена інноваційна продукція користуватиметься попитом на ринку.

Розроблена класифікація інноваційного потенціалу систематизує основні ознаки та притаманні їм види інноваційних потенціалів, а також доповнена такими критеріями класифікації інноваційного потенціалу, як вартісна оцінка, ефективність використання, сфера реалізації інноваційних завдань, обсяг, що дасть змогу підприємству здійснити достовірне оцінювання видів інноваційного потенціалу за різноманітними якісними та кількісними критеріями, визначити рівень готовності машинобудівних підприємств до впровадження конкретного виду інновацій, виявити приховані резерви та оптимізувати обсяг інноваційного потенціалу відповідно до встановлених інноваційних завдань.

У розділі 2 «Аналізування та оцінювання інновацій машинобудівних підприємств» виконано аналізування інноваційної діяльності підприємств; ідентифіковано фактори впливу інноваційних ризиків на стадіях розроблення інноваційних проектів; удосконалено положення щодо оцінювання комерційних перспектив інноваційного продукту підприємств.

Впровадження інновацій є запорукою конкурентоспроможності машинобудівних підприємств, яка досягається шляхом зниження витрат виробництва, покращення якості товару, формування унікальних властивостей нової продукції, активної рекламної діяльності. Проблема втілення в життя ефективних інноваційних проектів є надзвичайно актуальною для вітчизняних машинобудівних підприємств, оскільки більшість з них працює на застарілій виробничо-технологічній базі, має обмежені власні фінансові ресурси, істотно відстає в науково-технічному розвитку від вимог країн ЄС.

При аналізуванні факторів, які обмежують впровадження інновацій, було досліджено діяльність таких машинобудівних підприємств Західного регіону України, як ПрАТ «Завод комунального транспорту», ПАТ «Городоцький механічний завод», ПАТ «Укрелектроапарат», ПАТ «Автомат», ПП «НВП

Електроприлад», ПАТ «Алмазінструмент», ПАТ «Завод «Львівсільмаш», ДП «Львівський бронетанковий ремонтний завод», ПАТ «Конвеєр», ПАТ «Термопластавтомат» тощо. В результаті було виявлено, що одним із факторів, який істотно обмежує інноваційну активність підприємств, є недосконалість методичної бази щодо оцінювання інновацій (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінювання вагомості факторів, що стримують інновації на досліджуваних машинобудівних підприємствах

№ з/п	Фактори	Середня оцінка вагомості впливу, частк. од.
1	Необхідність додаткових витрат	0,22
2	Відсутність інвесторів	0,20
3	Недосконала методична база щодо оцінювання інновацій	0,19
4	Високий рівень інноваційного ризику	0,15
5	Обмеженість власних фінансових ресурсів	0,12
6	Високі відсотки за кредитами	0,07
7	Недосконалість нормативно-правової бази	0,05
Всього		1

Примітка: сформовано на основі анкетування управлінців машинобудівних підприємств Західного регіону України.

Вивчення літературних джерел та узагальнення практики функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств дають змогу стверджувати, що комплексне оцінювання інновацій неможливо здійснити без урахування впливу на їх реалізацію інноваційного ризику. Аналізування економічної літератури, присвяченої питанням інноваційного ризику, дало змогу виявити, що єдиний підхід до визначення цієї категорії відсутній. Однак, переважна більшість науковців акцентує увагу на тому, що інноваційний ризик виникає при вкладанні коштів в інноваційний продукт і пов'язаний перш за все з тим, що інновація не буде затребувана споживачами. Ґрунтуючись на дуалістичній природі ризику, пропонуємо під інноваційним ризиком розуміти потенційну ймовірність як недоотримання запланованого прибутку від реалізації інноваційного проекту чи отримання збитків, так і можливість досягнення надочікуваного результату від інноваційної діяльності. Розроблена класифікація інноваційних ризиків систематизує основні види ризиків, які супроводжують підприємство на всіх етапах реалізації інновацій, та притаманних лише конкретній стадії інноваційної діяльності.

Встановлено, що рекомендовані до використання методи оцінювання обсягу можливого збитку від інноваційної діяльності не враховують фактора часу, що унеможливує отримання об'єктивної інформації про ризиковість інновацій. Запропонований комбінований метод оцінювання інноваційних ризиків дає змогу одержати достовірний результат про ризиковість інноваційного проекту завдяки приведенню очікуваних доходів та ймовірних збитків до конкретного періоду за умов оптимістичного, найбільш ймовірного та песимістичного сценаріїв його реалізації; дозволяє надати числове вираження кожному з очікуваних видів інноваційних ризиків на різних стадіях інноваційного проекту, а також визначити інтегральний показник ризиковості

інноваційного проекту за різними сценаріями його розвитку, прийняти обґрунтоване рішення про доцільність участі в інноваційному проекті відповідно до величини коефіцієнта інноваційного ризику (рис. 1).

Рис. 1. Модель використання комбінованого методу оцінювання інноваційного ризику

Примітка: розроблено дисертантом.

Величину i -го виду інноваційного ризику (можливий розмір втрат від виникнення конкретного виду ризику) на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту за умов його найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку рекомендуємо обчислювати за формулами:

$$R_{i_{j_n}} = \sum_{i=1}^n V_{i_j} \cdot P_{i_j} \cdot (1+r)^t; \quad (1)$$

$$R_{i_{j_o}} = \sum_{i=1}^n V_{i_j} \cdot P_{i_j} \cdot (1+r)^t - \sigma_{i_j}; \quad (2)$$

$$R_{i_{j_p}} = \sum_{i=1}^n V_{i_j} \cdot P_{i_j} \cdot (1+r)^t + \sigma_{i_j}, \quad (3)$$

де

$$\sigma_{i_j} = \sqrt{\sum_{i=1}^n (V_{i_j} - \bar{V}_j)^2 \cdot P_{i_j} \cdot (1+r)^t}, \quad (4)$$

де $R_{i_{j_n}}$ – найбільш ймовірна величина i -го виду інноваційного ризику на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, тис. грн.; $R_{i_{j_o}}$ – оптимістична величина i -го виду інноваційного ризику на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, тис. грн.; $R_{i_{j_n}}$ – песимістична величина i -го виду інноваційного ризику на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, тис. грн.; V_{i_j} – значення i -тих обсягів збитків на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, тис. грн.; P – ймовірність виникнення i -тих обсягів збитків на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, $0 \leq P_i < 1$, частк. од.; n – кількість спостережень, од.; r – дисконтна ставка, %; t – кількість років; σ_{i_j} – розсіювання рівня конкретного виду ризику на певній стадії інноваційного проекту, тис. грн.; \bar{V}_j – середнє значення збитку на j -тій стадії розвитку інноваційного проекту, тис. грн.

Інтегральний показник ризиковості інноваційного проекту за оптимістичного, найбільш ймовірного та песимістичного сценаріїв його розвитку слід визначати як суму загальних рівнів ризиків j -тих стадій за різних сценаріїв його розвитку.

Порівняти ймовірні втрати при реалізації інноваційного проекту за різних сценаріїв його розвитку з очікуваними доходами, приведеними до майбутньої вартості, пропонуємо, використовуючи коефіцієнт інноваційного ризику:

$$K_{p_n} = \frac{F_n}{D_n} \cdot 100\%; \quad (5)$$

$$K_{p_o} = \frac{F_o}{D_o} \cdot 100\%; \quad (6)$$

$$K_{p_n} = \frac{F_n}{D_n} \cdot 100\%, \quad (7)$$

де

$$D_n = I \cdot (1+r)^t + \Pi_n \cdot (1+r)^t; \quad (8)$$

$$D_o = I \cdot (1+r)^t + \Pi_o \cdot (1+r)^t; \quad (9)$$

$$D_n = I \cdot (1+r)^t + \Pi_n \cdot (1+r)^t, \quad (10)$$

де F_n , F_o , F_n – інтегральний показник ризиковості інноваційного проекту за найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв його розвитку відповідно, тис. грн.; K_{p_n} , K_{p_o} , K_{p_n} – коефіцієнт інноваційного ризику за найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку інноваційного проекту відповідно, %; D_n , D_o , D_n – очікувані доходи підприємства за найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку інноваційного проекту відповідно, тис. грн.; I – вкладені інвестиції в інновації, тис. грн.; Π_n , Π_o , Π_n – очікувані прибутки підприємства за найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку інноваційного проекту відповідно, тис. грн.

Прийнятний рівень інноваційного ризику є суб'єктивним фактором і залежить від готовності та бажання підприємства ризикувати. Проте, щоб не зазнати банкрутства, не доцільно машинобудівним підприємствам приймати до

реалізації інноваційні проекти, коефіцієнт інноваційного ризику яких, навіть при песимістичному варіанті розвитку подій, перевищує 85%.

Оскільки будь-яке інноваційне рішення пов'язане із ризиками, підприємству необхідно розробити програму дій щодо їх регулювання. Під регулюванням інноваційних ризиків проекту пропонуємо розуміти сукупність методів щодо утримання їх на прийнятному для підприємства рівні. Проблема регулювання інноваційних ризиків машинобудівних підприємств на сьогодні ще невирішена, оскільки економічна література обмежується лише наведенням способів мінімізації ризиків, кожен з яких різниться за вартістю, не аргументуючи їх використання при реалізації конкретних інновацій. Удосконалений на підставі виконаних досліджень метод регулювання інноваційних ризиків дасть змогу машинобудівному підприємству істотно знизити їх рівень, оптимізувавши при цьому витрати на цей процес, та своєчасно відреагувати на виникнення нових загроз. Зазначений метод ґрунтується на комплексному використанні різноманітних способів зниження інноваційних ризиків, завдяки чому можна досягти найкращої ефективності при попередженні втрат в результаті здійснення інноваційної діяльності. Вибір способів обмеження ризиків пропонується здійснювати залежно від величини коефіцієнта інноваційного ризику. Чим вище значення коефіцієнта інноваційного ризику, тим дієвішими мають бути способи його обмеження, а отже, і більш вартісними (рис. 2).

В практичній діяльності інноваційно-активних підприємств доволі часто виникає ситуація, коли інноваційна продукція не знаходить своїх споживачів або ж не виправдовує їх очікувань. Удосконалений у дисертаційній роботі рейтинговий метод оцінювання комерційних перспектив інновацій дозволить машинобудівним підприємствам надати кількісну оцінку комерційним перспективам новинок ще на етапі їх задуму. Використовуючи власні дослідження за проблемою, було визначено десять ключових критеріїв та їх вагомостей, які найбільш повно відображають можливе майбутнє ставлення покупців до інновацій (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії рейтингового оцінювання комерційних перспектив інновацій

№ з/п	Критерії	Вагомість критеріїв, частк. од.
1	Рівень унікальності товару	0,25
2	Ступінь задоволення прихованих потреб споживачів	0,25
3	Величина сегменту ринку	0,08
4	Очікуваний термін життєвого циклу	0,05
5	Ціна товару	0,07
6	Рівень якості	0,06
7	Дизайн товару	0,08
8	Сервісне обслуговування	0,08
9	Величина необхідних маркетингових витрат	0,04
10	Очікуваний рівень рентабельності інновації	0,04
Всього		1,00

Примітка: сформовано дисертантом на основі досліджень споживачів та маркетингових служб машинобудівних підприємств.

Рис. 2. Послідовність регулювання інноваційних ризиків
Примітка: розроблено дисертантом.

Оцінювання рейтингу комерційної ефективності інновації пропонуємо здійснювати за формулою:

$$E_k = \frac{\sum_{n=1}^l C_{i,n}}{\sum_{n=1}^l C_n^{\max}} \times v_n, \quad (11)$$

де E_k – значення рейтингової оцінки комерційної ефективності інновації, балів; l – кількість критеріїв, які характеризують комерційні перспективи інновації, од.; $C_{i,n}$ – значення n -ного критерію для i -ї інновації, балів; C_n^{\max} – максимальне значення n -ного критерію серед усіх оцінюваних інновацій, балів; v_n – вага n -ного критерію, частк. од: $\sum_{n=1}^l v_n = 1$

Чим більше значення E_k , тим вищі комерційні перспективи інновації.

Комерційний успіх інновацій на ринку неможливий без їх активної маркетингової підтримки. Аналізування праць вітчизняних та зарубіжних науковців за проблемами маркетингу інновацій дало змогу виявити, що не зважаючи на наявні у літературі та практиці теоретико-методичні підходи до формування комплексу маркетингу інновацій, недостатньо розробленими є положення щодо організування та застосування маркетингу інновацій на підприємстві. Сформована послідовність здійснення маркетингу інновацій містить рекомендації щодо організування маркетингової діяльності на машинобудівних підприємствах під час впровадження інновацій, дає змогу обрати правильну конкурентну маркетингову стратегію, виходячи з обсягу та стану наявного інноваційного потенціалу та рівня схильності топ-менеджменту підприємства до ризику. Пропонована нами послідовність здійснення маркетингу інновацій складається з дванадцяти взаємопов'язаних етапів: аналізування сильних та слабких сторін конкурентів та очікуваної реакції на зміну в поведінці конкурента; визначення цільового сегмента ринку; прийняття рішення щодо позиціонування товару; вибір конкурентної маркетингової стратегії; бюджетування маркетингових витрат; формування цінової політики щодо інноваційного товару; формування політики комунікацій; вибір каналів розподілу; здійснення пробного маркетингу; внесення коректив в технологічну конструкцію товару з метою усунення виявлених недоліків та врахування побажань споживачів; управління життєвим циклом інновацій з внесенням корегувань до бюджету маркетингових заходів та до політики ціноутворення, комунікацій і розподілу; здійснення контролю маркетингу інновацій. Маркетинг інновацій повинен мати місце на всіх етапах інноваційного процесу, що дасть змогу забезпечити конкурентоспроможність інноваційної продукції.

У розділі 3 «Економічне оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств як чинник обґрунтування управлінських рішень» обґрунтовано науково-методичні основи економічного оцінювання інноваційного потенціалу; запропоновано модель оцінювання інноваційного потенціалу підприємств; удосконалено модель формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії.

Існуючі в економічній літературі різноманітні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства можна узагальнити у три групи:

витратні; порівняльні; результативні. В результаті виконаних досліджень виявлено, що автономне використання будь-якого з вищенаведених підходів не дає змоги визначити рівень інноваційного потенціалу та надати підприємству інформацію щодо його оптимізації. Тому виникає необхідність у створенні комплексного підходу до оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств.

Запропонована модель визначення стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу підприємства дає змогу виконати оцінювання всіх його ресурсних складових, розрахувати ефективність їх використання, визначити інтегральний показник рівня готовності інноваційного потенціалу підприємства до виконання поставленої мети, порівняти обсяг та стан інноваційного потенціалу з інноваційними потенціалами конкурентів, виконати аналізування окремих складових інноваційного потенціалу підприємства з аналогічними складовими інноваційних потенціалів інших підприємств, порівняти діяльність різних підрозділів, які формують інноваційний потенціал підприємства, визначити вплив зовнішнього середовища на інноваційний потенціал підприємства та прийняти рішення щодо оптимізування його складу та обсягу (рис. 3).

Рис. 3. Запропонована модель визначення стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Примітка: розроблено автором.

Розроблений інтегральний критерій рівня готовності інноваційного потенціалу підприємства до виконання поставленої мети дає можливість у відносному вираженні визначити забезпечення підприємства необхідними ресурсами:

$$\Gamma = \frac{Z_i + Z_n + P_p + Z_e + P_c + P_m}{n}, \quad (12)$$

де Γ – рівень готовності інноваційного потенціалу підприємства до виконання встановленої мети, %; Z_i – рівень забезпечення підприємства інтелектуальними ресурсами відповідно до встановленої інноваційної мети, %; Z_n – рівень забезпечення підприємства працівниками для реалізації інноваційної мети, %; P_p – рівень релевантності інформаційних ресурсів, %; Z_e – рівень забезпечення підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними для досягнення встановленої інноваційної мети, %; P_c – рівень відповідності виробничо-технологічних ресурсів розвитку НТП, %; P_m – рівень відповідності стану матеріально-технічної бази науково-дослідних робіт вимогам ринку, %; n – кількість показників.

Чим ближче значення даного критерію до 100%, тим реальніше підприємству досягти визначеної ним інноваційної мети. Отримане значення рівня готовності інноваційного потенціалу підприємства до виконання встановленої мети пропонуємо трактувати відповідно до сформованої нами на основі анкетування управлінців машинобудівних підприємств Західного регіону України шкали.

Інноваційний потенціал підприємства є мірою його готовності до досягнення визначеної стратегічної інноваційної мети. Ключовими завданнями підприємства при формуванні інноваційної стратегії є формулювання адекватних наявному інноваційному потенціалу стратегічних орієнтирів та максимальне його використання в процесі інноваційної діяльності. Під інноваційною стратегією пропонуємо розуміти довгостроковий план розвитку інноваційної діяльності підприємства, який постійно уточнюється під впливом динаміки зовнішнього і внутрішнього середовищ, сформований з урахуванням величини інноваційного потенціалу підприємства, в якому обґрунтовано місію та цілі, а також шляхи їх досягнення через реалізацію визначених етапів та застосування конкретних методів оцінювання інновацій на різних стадіях життєвого циклу.

На основі критичного аналізування та узагальнення літературних джерел, а також вивчення практики господарювання машинобудівних підприємств нами запропоновано модель формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії підприємства, яка, враховує наявний інноваційний потенціал підприємства, незадоволені потреби споживачів та конкурентні переваги підприємства, забезпечує оптимальне поєднання інноваційного ризику та очікуваних прибутків.

В межах розробленої моделі формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії підприємства удосконалено рейтинговий метод оцінювання ефективності комерційних перспектив інновацій на етапі їх відбору, який ґрунтується на розрахунку трьох основних критеріїв відбору інноваційних проектів: чистої теперішньої вартості надходжень (*NPV*), індексу

прибутковості (PI), дисконтованого терміну окупності інновацій (DPP). Рейтингувати інноваційні проекти за економічною ефективністю на етапі їх відбору пропонується за формулою:

$$E_e = \frac{\sum_{i=1}^u E_{i,n}}{\sum_{n=1}^{n=\max} E_n^{\max}} \cdot w_n, \quad (13)$$

де E_e – значення рейтингової оцінки економічної ефективності інновації, балів; u – кількість критеріїв, які характеризують економічну ефективність інноваційного проекту, од.; $E_{i,n}$ – значення n -ного критерію для i -го інноваційного проекту, тис. грн.; E_n^{\max} – максимальне значення n -ного критерію серед усіх оцінюваних інноваційних проектів, тис. грн.; w_n – вага n -ного критерію в загальній сукупності прийнятій за одиницю, частк. од: $\sum_{n=1}^i w_n = 1$.

Чим більше значення E_e , тим вищу економічну вигоду може отримати підприємство від реалізації інноваційного проекту.

Запропонований метод було використано у ПАТ «Темп» при аналізуванні чотирьох альтернативних інноваційних проектів щодо модифікації трубозварювального обладнання. Кожен з проектів потребує аналогічних початкових капіталовкладень на суму 4,8 млн. грн. Обрана ставка дисконту становить 20%. Прогнозовані грошові потоки за інноваційними проектами та розраховані показники їх ефективності наведені у табл. 3.

Таблиця 3

Прогнозовані грошові потоки за інноваційними проектами ПАТ «Темп» та розраховані показники їх ефективності

Роки	Прогнозовані грошові потоки, тис. грн.			
	Проект 1	Проект 2	Проект 3	Проект 4
2015	-4800	-4800	-4800	-4800
2016	1200	0	1200	400
2017	3600	400	1800	1200
2018	2000	1000	2000	2000
2019	1000	4800	2400	2400
2020	800	5000	3000	3600
Показники				
NPV , тис. грн.	670	800	306	550
PI	1,25	1,34	1,12	1,2
DPP	1,8	2,5	2,1	2

*Примітка: розраховано автором за матеріалами підприємства.

Отже, як видно з табл. 3, користуючись традиційними методами оцінювання економічної ефективності при відборі інноваційних проектів, важко визначитись, котрий саме із них буде найбільш оптимальним. Найкращі значення показників NPV та PI належать другому інноваційному проекту, в той час, як найшвидше окупиться перший інноваційний проект. Результати ранжування проектів за рейтингом наведено у табл. 4.

Рейтингова оцінка інноваційних проектів ПАТ «Темп» за рівнем економічної ефективності

Інноваційні проекти	Значення рейтингового показника, визначене шляхом зважування <i>NPV, PI, DPP</i>
Проект 1	0,935867
Проект 2	1,155555
Проект 3	0,854828
Проект 4	0,929751

Як видно з табл. 4, найвищий рейтинг має інноваційний проект 2, отже він є найбільш прибутковим. Проект 1, не зважаючи на найшвидший термін окупності для машинобудівного підприємства, є менш економічно вигідним, оскільки його рейтинг є істотно нижчим за рейтинг проекту 2.

Використання запропонованої послідовності етапів формування інноваційної стратегії дасть змогу машинобудівним підприємствам суттєво обмежити ризики інноваційної діяльності завдяки всесторонньому економічному оцінюванню інноваційних проектів ще на етапі їх відбору. Від ретельності здійснення такого оцінювання залежить виживання підприємства, його можливості щодо утримання та зміцнення позицій на ринку. Послідовна реалізація пропонує етапів формування антиризикової інноваційної стратегії вітчизняними машинобудівними підприємствами забезпечить зростання ефективності інноваційної діяльності, досягнення ними конкурентних переваг, шляхом використання повною мірою власного інноваційного потенціалу та врахування слабких сторін конкурентів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо економічного оцінювання інновацій на машинобудівних підприємствах. Отримані результати дають змогу зробити такі висновки теоретико-методологічного змісту та науково-практичного характеру:

1. На основі ідентифікування сутнісних ознак і встановлення взаємозв'язків між ними, уточнено означення понять «інновація», «новація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний ризик», «інноваційний потенціал», «інноваційна стратегія». Ґрунтуючись на наукових дослідженнях провідних вітчизняних та закордонних економістів, доведено, що ідея в інновацію втілюється в результаті новаційного та інноваційного процесів, що дало змогу їх розмежувати за етапами здійснення. Запропонована класифікація інновацій, яка систематизує основні ознаки та види інновацій, дає змогу більш ретельно розкрити сутність кожної інновації, визначити їх ефективність та перспективність, створити передумови для якісного формування інноваційної стратегії підприємства.

2. Запропонований комбінований метод оцінювання інноваційного ризику дає змогу економістам підприємств визначити не лише загальний обсяг можливих втрат за найбільш ймовірного, оптимістичного та песимістичного сценаріїв розвитку проекту, але й величину можливого збитку на кожній зі стадій інноваційної діяльності, порівняти ймовірні втрати при реалізації

проекту за різних сценаріїв його розвитку з очікуваними доходами, приведеними до майбутньої вартості, та прийняти обґрунтоване рішення про ухвалення чи відмову від проекту.

3. Доведено, що для оптимального поєднання витрат на заходи із обмеження ризику та його зниження доцільно вибирати методи мінімізації ризику з урахуванням рівня коефіцієнта інноваційного ризику. Удосконалений метод регулювання інноваційного ризику дасть змогу менеджерам машинобудівних підприємств уникнути необґрунтованих перевитрат коштів, при цьому істотно обмеживши інноваційні ризики, та своєчасно відреагувати на виникнення нових чинників ризику.

4. Розроблений рейтинговий метод оцінювання комерційних перспектив інновацій ґрунтується на аналізуванні таких основних критеріїв з врахуванням їх вагомостей, як рівень унікальності товару, рівень задоволення прихованих потреб споживачів, величина сегменту ринку, очікуваний термін життєвого циклу, ціна товару, рівень якості, дизайн товару, сервісне обслуговування, величина необхідних маркетингових витрат, очікуваний рівень рентабельності інновації, які, узагальнюючи досвід різноманітних авторів та використовуючи власні дослідження в цьому напрямку, повною мірою відображають очікування споживачів. Використання запропонованого методу дасть змогу маркетологам і менеджерам машинобудівних підприємств проранжувати інновації за комерційною ефективністю ще на етапі їх задуму та відібрати до реалізації найбільш життєздатні інноваційні ідеї, маркетингову підтримку яких пропонується здійснювати з використанням наведеної послідовності маркетингу інновацій, яка містить положення щодо організування маркетингу від моменту створення інноваційної ідеї до завершення життєвого циклу нововведення.

5. Запропонована модель стану та перспектив розвитку інноваційного потенціалу підприємства дає змогу економістам машинобудівних підприємств виконати якісне і кількісне оцінювання всіх його складових, здійснити аналізування впливу на інноваційний потенціал факторів зовнішнього середовища, оптимізувати склад та обсяг інноваційного потенціалу з урахуванням переваг і недоліків щодо його формування підприємствами-конкурентами, визначити адекватні наявному інноваційному потенціалу стратегічні орієнтири при максимальному його використанні у процесі інноваційної діяльності.

6. Обґрунтовано важливість стратегічного планування інноваційної діяльності та розроблено порядок формування інноваційної стратегії, використання якого дасть змогу керівникам машинобудівних підприємств обрати до реалізації оптимальні інноваційні проекти, виходячи з бажаного рівня економічної та комерційної ефективностей, співвідношенням ризику та доходу, наявного інноваційного потенціалу, очікуваних дій конкурентів та загальної стратегії розвитку підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1.1. Монографія

1. Дослідження та оптимізація економічних процесів: кол. монографія / За ред. О.В. Манойленка. – Х.: НТУ «ХП», 2014. – 517 с. / Н.М. Сиротинська, підр. 3.5. Економічне оцінювання інновацій машинобудівних підприємств. – С. 206-220.

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України, а також у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

2. Сиротинська Н.М. Зародження та розвиток теоретичних основ інновацій / Н.М. Сиротинська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2011. – № 714. – С. 399-404.

3. Сиротинська Н.М. Сутність інноваційного потенціалу промислових підприємств / Н.М. Сиротинська // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – №55. – С. 255-260.

4. Сиротинська Н.М. Види інновацій підприємств промисловості / Н.М. Сиротинська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2012. – № 727. – С. 314-319.

5. Сиротинська Н.М. Управління ризиками в системі процесно-структурованого менеджменту / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.В. Муқан, Н.М. Сиротинська // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Дніпропетровськ: Діпропетровський державний аграрно-економічний університет. – 2011. – №4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=530>. (Особистий внесок автора: запропоновано модель управління ризиками в системі процесно-структурованого менеджменту).

6. Сиротинська Н.М. Інновації та їх маркетингова підтримка / Н.М. Сиротинська // БІЗНЕС ІНФОРМ*. – Х.: ХНЕУ. – 2014. – №4. – С. 465-468 (Бази даних: Ulrichsweb™, RePEc, РІНЦ, Index Copernicus (IC), DOAJ, CiteFactor, Academic Journals Database, SIS, Advanced Science Index, OAJI, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAire, WorldCat, SUNCAT, COPAC, Соціонет, Open Access Library, J-Gate, Академія Google, ResearchBib).

7. Сиротинська Н.М. Стратегічне планування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств // БІЗНЕС ІНФОРМ*. – Х.: ХНЕУ. – 2014. – №9. – С. 103-108 (Бази даних: Ulrichsweb™, RePEc, РІНЦ, Index Copernicus (IC), DOAJ, CiteFactor, Academic Journals Database, SIS, Advanced Science Index, OAJI, GetInfo, BASE, InfoBase Index, OpenAire, WorldCat, SUNCAT, COPAC, Соціонет, Open Access Library, J-Gate, Академія Google, ResearchBib).

* Видання одночасно є фаховим.

8. Сиротинська Н.М. Сутність та чинники виникнення інноваційних ризиків / Н.М. Сиротинська // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка»*. – Хмельницький: Хмельницький економічний університет. – 2013. – № 1(29). – С. 96-100 (**База даних: РІНЦ**).

9. Сиротинська Н.М. Загальні принципи та підходи до оцінювання інновацій машинобудівних підприємств / Н.М. Сиротинська // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка»*. – Хмельницький: Хмельницький економічний університет. – 2014. – № 3(35). – С. 245-249 (**База даних: РІНЦ**).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Сиротинська Н.М. Проблеми стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури»], (м. Львів, 19-21 травня 2011 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 472.

11. Сиротинська Н.М. Роль інновацій в підвищенні конкурентоспроможності продукції машинобудівних підприємств / Н.М. Сиротинська // Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми формування та реалізації конкурентної політики»], (м. Львів, 15-16 вересня 2011 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 154.

12. Сиротинська Н.М. Інноваційний аспект економічного зростання промислових підприємств / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні проблеми економіки і менеджменту»], (м. Львів, 10-12 листопада 2011 р.), присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 257.

13. Сиротинська Н.М. Особливості створення інновацій / Н.М. Сиротинська // Матеріали 7-ї міжнародної науково-практичної конференції [«Achievement of high school»], (м. Софія, 17-25 листопада 2011 р.). – Софія «Бял ГРАД-БГ» ООД. – Том 8. Економіка. – 2011. – С. 38-40.

14. Сиротинська Н.М. Вплив ризиків на інноваційну діяльність підприємств промисловості / Н.М. Сиротинська // Таврійський економічний журнал: тези доповідей IV міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні національні економічні моделі: Проблеми та перспективи розвитку»], (м.Сімферополь, 22-24 грудня 2011 р.) – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу. – №6. – С. 64-65.

15. Сиротинська Н.М. Маркетингові дослідження інноваційного попиту на продукцію промислових підприємств / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених [«Можливості та перспективи забезпечення стійкого економічного розвитку України: проблеми та шляхи вирішення»], (м. Київ,

* Видання одночасно є фаховим.

- 17-18 лютого 2012 р.). – К.: Київський економічний науковий центр, 2012. – Ч.ІІ. – С. 7-8.
16. Сиротинська Н.М. Передумови виникнення інновацій на підприємстві / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції [«Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок»], (м. Львів, 23-24 травня 2012 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 207.
17. Сиротинська Н.М. Особливості оцінювання ризиків інноваційних проектів / Н.М. Сиротинська // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції [«Бізнес та інновації у сучасному світі»], (м. Луганськ, 1-2 квітня 2013 р.). – Луганськ: Видавництво ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2013. – С. 165-167.
18. Сиротинська Н.М. Особливості формування інноваційної стратегії на вітчизняних промислових підприємствах / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури»], (м. Львів, 16-18 травня 2013 р.) – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 118.
19. Сиротинська Н.М. Сутність та завдання маркетингу інновацій на машинобудівних підприємствах України / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації»], (м. Київ, 20-22 листопада 2013 р.). – К.: КНЕУ, 2013. – С. 463-464.
20. Сиротинська Н.М. Види інноваційних стратегій розвитку машинобудівних підприємств / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції [«Проблеми управління експортно-імпортною діяльністю»], (м. Львів, 13 травня 2014 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – Електронне видання на CD-ROM. – С. 87.
21. Сиротинська Н.М. Прогнозування попиту на інновацію / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції [«Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками»], (м. Львів, 22–23 травня 2014 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – Електронне видання на CD-ROM. – С. 230.
22. Сиротинська Н.М. Основні аспекти формування інноваційної маркетингової стратегії / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції [«Маркетинг та логістика в системі менеджменту»], м. Львів, 6-8 листопада 2014 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 333–334.
23. Сиротинська Н.М. Методи оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств в умовах зовнішньоекономічної діяльності / Н.М. Сиротинська // Тези доповідей II Міжнародного науково-практичного симпозіуму [«Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю в умовах європейської інтеграції України»], (м. Львів, 24 квітня 2015 р.). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – Електронне видання на CD-ROM. – С. 70.

АНОТАЦІЯ

Сиротинська Н.М. Економічне оцінювання інновацій машинобудівних підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню наукового завдання із розроблення теоретичних положень та прикладних рекомендацій щодо здійснення економічного оцінювання інновацій машинобудівних підприємств. На основі вивчення та узагальнення літературних джерел дістали подальшого розвитку тлумачення категорій «інновація», «новація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційний ризик», «інноваційний потенціал», «інноваційна стратегія». Вперше запропоновано комбінований метод оцінювання інноваційного ризику. Удосконалено метод регулювання інноваційних ризиків, метод оцінювання комерційних перспектив інновацій, модель оцінювання стану та перспектив розвитку машинобудівних підприємств. Розвинуто модель формування та економічного оцінювання інноваційної стратегії.

Ключові слова: інновації, новації, інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційні ризики, оцінювання.

ANNOTATION

Syrotynska N.M. Economic evaluation of innovations at machine-building enterprises. – On the rights of a manuscript.

Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.04 - economics and management of enterprises (by the types of economic activity). – Lviv Polytechnic National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2015.

Dissertation is devoted to the resolving of scientific task of development of theoretical positions and applied recommendations from the realization of economic evaluation of innovations of machine-building enterprises. On the basis of studying and generalization of literature sources the interpretations of such categories as «innovation», «novation», «innovative process», «innovative activity», «innovative risk», «innovative potential» «innovative strategy» are developed. For the first time a combined method of evaluation of innovative risk is suggested. The method of regulation of innovative risks, the method of evaluation of commercial prospects of innovations, the model of evaluation of the state and perspectives of the development of machine-building enterprises are improved. The model of formation and economic evaluation of innovative strategy is developed.

Keywords: innovations, novations, innovative process, innovative activity, innovative potential, innovative risks, evaluation.

АННОТАЦИЯ

Сиротинская Н.М. Экономическое оценивание инноваций на машиностроительных предприятиях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет «Львівська політехніка» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2015.

Диссертационная работа посвящена решению проблем разработки теоретических основ и прикладных рекомендаций относительно экономического оценивания инноваций на машиностроительных предприятиях. Актуальность проблематики обусловлена необходимостью внедрения инноваций для усовершенствования производства и повышения конкурентоспособности изготавливаемой продукции машиностроительными предприятиями. Реализация инноваций невозможна без их предварительной экономической оценки. Несовершенство методической базы оценивания инноваций может привести к отклонениям запланированных результатов от ожидаемых. Целью диссертационного исследования является разработка теоретических и прикладных основ экономического оценивания инноваций на машиностроительных предприятиях. Для достижения цели в работе решены такие задачи: уточнено сущность категорий инновационной деятельности и определено их место в системе управления предприятием; разработан метод оценивания инновационного риска; усовершенствована последовательность регулирования инновационных рисков; усовершенствован метод оценивания коммерческих перспектив инновационного продукта; предложена модель оценивания инновационного потенциала предприятий; обоснованы этапы формирования и экономического оценивания инновационной стратегии предприятия. Объектом исследования выступает процесс экономического оценивания инноваций на машиностроительных предприятиях. Предметом исследования – теоретико-методологические и методико-прикладные основы экономического оценивания инноваций на машиностроительных предприятиях.

В диссертационной работе раскрыто сущность категорий «инновация», «новация», «инновационный процесс», «инновационная деятельность», «инновационный риск», «инновационный потенциал», «инновационная стратегия» на основе обобщения различных подходов к определению этих терминов. Предложено разграничивать новационный и инновационный процессы, конкретизированы этапы их осуществления. Разработаны классификации инноваций, инновационного риска, инновационного потенциала, инновационной стратегии на основе систематизации и обобщения наиболее важных существующих в экономической литературе классификационных признаков и предложенных нами критериев.

Исследовано состояние и перспективы инновационного развития отечественного машиностроения, факторы, сдерживающие внедрение инноваций машиностроительными предприятиями Западного региона Украины. Сделаны выводы о существующих проблемах в процессе реализации инноваций из-за несовершенной методической базы проведения их экономической оценки.

Впервые предложен комбинированный метод оценивания инновационного риска, который сочетает качественный и количественный анализ и позволяет оценить инновационный риск с учетом влияния фактора времени. Доказана необходимость комплексного использования разных методов ограничения риска и усовершенствован метод регулирования инновационного риска, который позволяет получить оптимальное соотношение между уровнем достигнутого снижения риска и необходимыми дополнительными издержками. Метод основан на выборе способов ограничения риска зависимо от уровня коэффициента инновационного риска.

Предложена модель оценивания состояния и перспектив развития инновационного потенциала предприятия, которая учитывает необходимость соответствия качественных показателей инновационного потенциала условиям рынка и оптимизацию количественных с реальными масштабами инновационной деятельности. Предложена шкала уровня готовности инновационного потенциала к реализации конкретных инноваций, методика проведения оценки влияния внешних факторов на инновационный потенциал предприятия.

Усовершенствован метод оценивания коммерческих перспектив инноваций, который основывается на рейтинговом оценивании инновационных проектов за предложенными, в результате опроса потребителей продукции машиностроительных предприятий Западного региона Украины критериями, отображающими будущее отношение покупателей к инновации. Предложенный метод позволяет значительно снизить источники неопределенности результата инновационной деятельности, с помощью оценивания и анализа влияния основных элементов, определяющих конкурентоспособность инновации на рынке. Разработана последовательность осуществления маркетинга инноваций, которая содержит детальные методические рекомендации относительно поиска новых инновационных идей, организации маркетинговой поддержки выбранных к реализации инновационных проектов.

Разработана последовательность формирования инновационной стратегии, использование машиностроительными предприятиями которой не только даст возможность произвести комплексную всестороннюю оценку экономической эффективности альтернативных инновационных проектов на этапе их генерации, а и на каждой из стадий инновационной деятельности. Усовершенствовано метод оценивания экономической эффективности инноваций, доказано, что при выборе инновационных проектов необходимо учитывать премию за риск. Проведен корреляционно-регрессионный анализ между прибылью предприятия и издержек на инновации с использованием статистических данных ПАТ «Конвеер». Доказано, что главным заданием бюджетирования расходов на инновацию является их оптимизация. При формировании расходной части бюджета предложено применять систему целевого управления инновационными расходами таргет-костинг.

Ключевые слова: инновации, новации, инновационный процесс, инновационная деятельность, инновационный потенциал, инновационные риски, оценивание.

Підписано до друку __.2015 р.
Формат 60*90 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. __. Обл.-видав. арк. 0,89.
Тираж 100 прим. Зам. _____.